

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

17 юни 2010 година*

По съединени дела C-105/09 и C-110/09

с предмет преюдициални запитвания, отправени на основание член 234 ЕО от Conseil d'État (Белгия) с актове от 11 март 2009 г., постъпили в Съда на 20 и 23 март 2009 г., в рамките на производства по дела

Terre wallonne ASBL (C-105/09),

Inter-Environnement Wallonie ASBL(C-110/09)

срещу

Région wallonne,

* Език на производството: френски.

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: г-н J.-С. Bonichot, председател на състав, г-жа С. Toader (докладчик), г-н К. Schiemann, г-н Р. Kūris и г-н L. Bay Larsen, съдии

генерален адвокат: г-жа J. Kokott,
секретар: г-жа R. Şereş, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 21 януари 2010 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Inter-Environnement Wallonie ASBL, от адв. J. Sambon, avocat,

— за Région wallonne, от адв. A. Gillain, avocat,

— за белгийското правителство, от г-н Т. Materne, както и от г-жа С. Pochet, в качеството на представители,

— за чешкото правителство, от г-н М. Smolek, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-жа S. Pardo Quintillán и г-н J.-B. Laignelot, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 4 март 2010 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 3 от Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (ОВ L 197, стр. 30; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 7, стр. 135).
- 2 Запитванията са отправени в рамките на два спора между Terre wallonne ASBL и Inter-Environnement Wallonie ASBL, от една страна, и Région wallonne, от друга страна, с предмет отмяна на постановлението на правителството на Région wallonne от 15 февруари 2007 година за изменение на книга II от Кодекса за опазване на околната среда, която съставлява Кодекса за опазване на водите, във връзка с устойчивото управление на азота в селското стопанство (Moniteur Belge от 7 март 2007 г., стр. 11118, наричано по-нататък „обжалваното постановление“).

Правна уредба

Право на Съюза

Директива 91/676/ЕИО

- 3 Член 1 от Директива 91/676/ЕИО на Съвета от 12 декември 1991 година за опазване на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници (ОВ L 375, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 81) предвижда:

„Настоящата директива има за цел:

- да намали замърсяването на водите, предизвикано или породено от нитрати от селскостопански източници,
- да предотврати всяко ново замърсяване от този вид.“

- 4 Член 3, параграфи 1 и 2 от тази директива предвижда:

„1. Замърсените води и тези, които могат да бъдат замърсени, ако не се вземат предвидените по член 5 мерки, се определят от държавите членки в съответствие с критериите, посочени в приложение I.

2. В срок до две години[,] считано от нотифицирането на настоящата директива държавите членки посочват за уязвими зони всички известни на територията им зони, които захранват водите, определени съгласно параграф 1, и които допринасят за замърсяването. Те съобщават това първоначално посочване на Комисията в срок до шест месеца.“

5 Член 4 от посочената директива гласи следното:

„1. С оглед да се осигури за всички води определено ниво на обща защита от замърсяване, държавите членки следва в срок до две години[,] считано от съобщаването на настоящата директива:

а) да съставят кодекс или кодекси за добра селскостопанска практика, които да се прилагат доброволно от земеделските производители и които следва да съдържат поне елементите, изброени в приложение II, буква А;

[...]“

6 Съгласно член 5 от същата директива:

„1. За нуждите на предвидените в член 1 цели и в срок до две години от първоначалното посочване в съответствие с[...] член 3, параграф 2 или една година след всяко ново посочване в съответствие с член 3, параграф 4 държавите членки съставят програми за действие за посочените уязвими зони.

2. Дадена програма за действие може да се отнася до всичките уязвими зони, разположени на територията на една държава членка, или ако тази държава счете [за] уместно, могат да се изготвят различни програми за различни зони или части от уязвими зони.

3. Програмите за действие са съобразени със:

- а) специфичните данни и наличните техники, отнасящи се главно до съответните количества азот със земеделски произход или от други източници;
- б) условията на околната среда в съответните области на въпросната държава членка.

4. Програмите за действие се прилагат в срок до четири години[,] считано от тяхното изготвяне и съдържат следните задължителни мерки:

- а) мерките, посочени в приложение III;
- б) мерките, които държавите членки са определили в кодекса или кодексите за добрата селскостопанска практика, в съответствие с член 4, с изключение на тези, които са заменени с мерките, посочени в приложение III.

5. Освен това в рамките на програмите за действие, държавите членки вземат всякакви допълнителни мерки или засилени действия, които считат за необходими, ако се окаже, от началото или в светлината на придобития опит при прилагане на програмите, че посочените в параграф 4 мерки няма да са достатъчни за постигане на определените в член 1 цели. При избора на мерки и действия държавите членки държат сметка за тяхната ефективност и за цената им спрямо другите възможни превантивни мерки.

[...]

- 7 Приложение III към Директива 91/676, озаглавено „Мерки за включване в програмите за действие съгласно член 5, параграф 4, буква а)“, предвижда:

„1. Мерките съдържат правила относно:

[...]

2) капацитета на местата, предназначени за събиране на отпадните води от животновъдството; той трябва да надвишава необходимия капацитет за събиране на води през най-дългия период на забрана за разпръскване в уязвимата зона, освен ако може да бъде доказано на компетентните органи, че обемът на отпадните води, който надвишава реалния капацитет за събиране, ще бъде евакуиран по безвреден за околната среда начин;

[...]

Директива 2001/42

8 Член 2 от Директива 2001/42 предвижда:

„За целите на настоящата директива:

а) „планове и програми“ означава планове и програми, включително тези[,] съфинансирани от Европейската общност, както и всяко тяхно изменение:

— които подлежат на изготвяне и/или приемане от орган на национално, регионално или местно ниво, или които се изготвят от орган с оглед приемане посредством законодателна процедура от парламента или правителството, и

— които се изискват от закони, подзаконови или административни разпоредби,

б) „екологична оценка“ означава изготвянето на екологичен доклад, провеждането на консултации и вземане предвид на екологичния доклад и резултатите от консултациите при вземането на решения и предоставяне на информация за решението в съответствие с членове 4—9;

[...]“

9 Съгласно член 3 от посочената директива:

„1. В съответствие с членове 4—9 екологична оценка се извършва на плановете и програмите, посочени в параграфи 2—4, които е вероятно да имат съществени последици върху околната среда.

2. [Без да се засягат разпоредбите на] параграф 3[,] екологична оценка се извършва за всички плановете и програми:

а) които се изготвят за селското и горското стопанство, риболова, енергетиката, промишлеността, транспорта, управлението на отпадъците, [управлението на водите,] далекосъобщенията, туризма, градско и териториално планиране или земеползване и които определят рамката за [бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на] проектите, изброени в приложения I и II към Директива 85/337/ЕИО, или

б) които, с оглед вероятните последици върху [обектите], са били определени, че изискват оценка в съответствие с членове 6 или 7 от Директива 92/43/ЕИО.

3. Плановете и програмите, предвидени в параграф 2, които определят използването на малки площи на местно ниво, както и незначителните изменения на плановете и програмите, предвидени в параграф 2, изискват екологична оценка само когато държавите членки определят, че е вероятно те да имат съществени последици върху околната среда.

4. Държавите членки определят дали други планове и програми освен тези, предвидени по параграф 2, които определят рамката за [бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на] проекти, е вероятно да имат съществени последици върху околната среда.

5. Държавите членки определят дали плановете и програмите, предвидени по параграфи 3 и 4[,] е вероятно да имат съществени последици върху околната среда било чрез тяхното разглеждане за всеки случай поотделно, или чрез уточняване на видовете планове и програми, или пък чрез комбиниране на двата подхода. За тази цел държавите членки във всички случаи ще отчитат релевантните критерии, посочени в приложение II, с оглед осигуряване плановете и програмите, които е вероятно да имат съществени последици върху околната среда, да се обхващат от настоящата директива.

[...]“

Директива 85/337/ЕИО

¹⁰ Член 1, параграф 2 от Директива 85/337/ЕИО на Съвета от 27 юни 1985 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда (ОВ L 175, стр. 40; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 174), изменена с Директива 97/11/ЕО на Съвета от 3 март

1977 г. (ОВ L 73, стр. 5; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 10, стр. 8, наричана по-нататък „Директива 85/337“), предвижда:

„За целите на настоящата директива:

„проект“ означава:

- извършването на строителни работи или изграждане на инсталации или схеми,
- друга намеса в естествената околна среда и ландшафта, включително добив на природни ресурси;

[...]“

- 11 Съгласно член 4, параграф 1 от Директива 85/337 проектите, изброени в приложение I към тази директива, подлежат на оценка на въздействието им върху околната среда.
- 12 Съгласно член 8 от посочената директива:

„Резултатите от консултациите и информацията, събрана съгласно членове 5, 6 и 7, се вземат под внимание при процедурата за даване на разрешително [...]“

- 13 Приложение I към Директива 85/337, озаглавено „Проекти, предмет на член 4, параграф 1“, предвижда:

„[...]

17. Ферми за интензивно отглеждане на домашни птици или свине с повече от:

а) 85 000 места за отглеждане на бройлери, 60 000 места за кокошки;

б) 3 000 места за отглеждане на свине за месо (над 30 кг тегло),

или

в) 900 места за свине майки.

[...]“

- 14 В приложение II към тази директива, озаглавено „Проекти, предмет на член 4, параграф 2“, се посочват:

„1. Селско, горско и водно стопанство

[...]

- б) Проекти за използване на необработваеми земи или полупустеещи земи за интензивни селскостопански цели;

[...]

- д) Интензивно животновъдство (инвестиционни предложения, невключени в приложение I);

[...]“

Директива 2003/35/ЕО

- 15 Съображение 10 от Директива 2003/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за осигуряване участието на обществеността при изготвянето на определени планове и програми, отнасящи се до околната среда, и за изменение по отношение на участието на обществеността и достъпа до правосъдие на директиви 85/337/ЕИО и 96/61/ЕО на Съвета (ОВ L 156, стр. 17; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 10, стр. 8) гласи:

„Следва да се предвидят разпоредби по отношение на определени директиви в областта на околната среда, които изискват от държавите членки да изготвят планове и програми, отнасящи се до околната среда, но които не съдържат достатъчно разпоредби за участието на обществеността, така че да се осигури участието на обществеността в съответствие с разпоредбите на Конвенцията от [О]рхус [за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда, сключена от името на Европейската общност с Решение 2005/370/ЕО на Съвета от 17 февруари 2005 г. (ОВ L 124, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 201, наричана по-нататък „Конвенцията от Орхус“], и по-специално член 7 от нея. Другото приложимо законодателство на Общността вече предвижда участие на обществеността при подготовката на планове и програми, а занапред изискванията за участие на обществеността в съответствие с Конвенцията от [О]рхус ще бъдат включени в съответното законодателство от самото начало.“

- 16 Член 2 от тази директива, озаглавен „Участие на обществеността във връзка с планове и програми“, предвижда в параграфи 2 и 5:

„2. Държавите членки гарантират, че на обществеността са дадени навремени и ефективни възможности за участие в изготвянето и промените или преразглеждането на плановете и програмите, които се изисква да бъдат съставени съгласно разпоредбите, изброени в приложение I.

[...]

5. Настоящият член не се прилага за планове и програми, посочени в приложение I, за които се осъществява процедурата за участие на обществеността съгласно [Директива 2001/42] или съгласно Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 г. за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за водата.“

- 17 В приложение I към Директива 2003/35, озаглавено „Разпоредби за планове и програми, посочени в член 2“, се посочва:

„[...]

в) Член 5, параграф 1 от [Директива 91/676].

[...]“

Национално право

- 18 Директива 2001/42 е транспонирана в законодателството на Région wallonne с член D. 52 и сл. от книга I от Кодекса за опазване на околната среда (Moniteur belge от 9 юли 2004 г., стр. 54654).

19 Член D. 53 от този кодекс предвижда:

„1. Оценка на последиците на планове и програми върху околната среда се извършва, съгласно членове 52—61, за плановете и програмите, както и техните изменения, чийто списък I се изготвя от правителството и:

1° които се изготвят за селското и горското стопанство, риболова, енергетиката, промишлеността, транспорта, управлението на отпадъците, управлението на водите, почвата, далекосъобщенията, туризма и определят рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проектите, посочени в изготвения съгласно член 66, [параграф] 2 списък;

2° които се подлагат на оценка по член 29 от Закона за опазване на природата от 12 юли 1973 г.

[...]

3. Правителството може да реши плановете и програмите, които могат да имат немаловажни последици върху околната среда и не са предвидени в декрети, подзаконови и административни актове, да се подлагат на оценка за последиците им върху околната среда съгласно настоящата глава.

[...]“

20 Член R. 47 от посочения кодекс предвижда:

„Списъкът на плановете и програмите, посочен в член 53, параграф [1] от законодателната част, е определен в приложение V.“

21 Посоченото приложение V, изготвено с постановление на правителството на Région wallonne от 17 март 2005 г. относно книга I от Кодекса за опазване на околната среда (Moniteur belge от 4 май 2005 г., стр. 21184), съдържа по-специално програмата за действие във връзка с качеството на въздуха, програмата за действие във връзка с качеството на почвите и програмата за действие във връзка с опазване на природата. Това приложение обаче не включва програмата за действие във връзка с управлението на азота в селското стопанство в уязвимите зони, въведена първоначално в законодателството на Région wallonne с постановление от 10 октомври 2002 г.

22 Що се отнася по-конкретно до последната програма за действие, релевантните разпоредби от действащото понастоящем законодателство на Région wallonne се съдържат в обжалваното постановление.

23 В това постановление се определят условията, приложими за управлението на азота на цялата територия на Région wallonne. То се отнася и до управлението на азота в уязвимите зони, като в това отношение представлява програмата за действие, предвидена в член 5 от Директива 91/676. Уязвимите зони представляват 42 % от територията на посочения регион и 54 % от използваните земеделски земи.

24 Глава IV от обжалваното постановление включва раздел 3, озаглавен „Условия, приложими за управлението на азота в селското стопанство на цялата територия на Région wallonne“. Този раздел включва, от една страна, подраздели 1—5, които се прилагат за цялата територия на този регион, включително за уязвимите зони, и подраздели 6 и 7, които се прилагат единствено за уязвимите зони. Всички тези подраздели образуват програмата за действие, предвидена в член 5, параграф 1 от Директива 91/676.

Спорът по главните производства и преюдициалните въпроси

- 25 В Решение от 22 септември 2005 г. по дело Комисия/Белгия (С-221/03, Recueil, стр. I-8307) Съдът заключава, че като не е приело в предвидения срок необходимите мерки за пълното и правилно въвеждане на Директива 91/676, Кралство Белгия не е изпълнило задълженията си по тази директива.
- 26 За да изпълни посоченото съдебно решение, правителството на Région wallonne приема обжалваното постановление съгласно член 5 от Директива 91/676. С това постановление се изменя книга II от Кодекса за опазване на околната среда, която представлява Кодексът за опазване на водите, във връзка с устойчивото управление на азота в селското стопанство.
- 27 Terre Wallonne ASBL и Inter-Environnement Wallonie ASBL искат от Conseil d'État да отмени посоченото постановление, като твърдят по-конкретно, че съдържащата се в него програма не е била подложена на екологична оценка съгласно Директива 2001/42.
- 28 Правителството на Région wallonne поддържа, че програмата за управление на азота в селското стопанство не попада в приложното поле на Директива 2001/42.
- 29 Според запитващата юрисдикция не може да се изключи възможността програмите за действие като уредената в Директива 91/676 да представляват планове или програми по смисъла на Директива 2001/42. Освен това според тази юрисдикция нито една разпоредба от законодателството на Région wallonne, приложимо към датата на приемане на обжалваното постановление, не предвижда извършването на оценка на последиците върху околната среда на плана за управление на азота, не е установено противоречие между това положение и Директива 2001/42 и правилното прилагане на правото на Съюза не е толкова очевидно, че да не остави място за разумно съмнение.

30 Поради това Conseil d'État решава да спре производствата и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Програмата за управление на азота за посочените за уязвими зони, изготвяна по силата на член 5, параграф 1 от [Директива 91/676], представлява ли план или програма по член 3, параграф 2, буква а) от [Директива 2001/42], който/която се изготвя за селското и горското стопанство, риболова, енергетиката, промишлеността, транспорта, управлението на отпадъците, управлението на водите, далекосъобщенията, туризма, градско и териториално планиране или земеползване, и определя ли рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проектите, изброени в приложения I и II към [Директива 85/337]?

- 2) Програмата за управление на азота за посочените за уязвими зони, изготвяна по силата на член 5, параграф 1 от [Директива 91/676], представлява ли план или програма по член 3, параграф 2, буква б) от [Директива 2001/42], за който/която с оглед вероятните последици върху обектите се изисква оценка в съответствие с членове 6 или 7 от [Директива 92/43], в частност ако въпросната програма за управление на азота се прилага за всички посочени за уязвими зони на Région wallonne?

- 3) Програмата за управление на азота за посочените за уязвими зони, изготвяна по силата на член 5, параграф 1 от [Директива 91/676], представлява ли план или програма, който/която е различен/различна от тези по член 3, параграф 2 от Директива [2001/42] и определя рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проекти, за които по силата на член 3, параграф 4 [от Директива 2001/42] държавите членки са длъжни да определят в съответствие с [член 3, параграф 5 от тази директива] дали е вероятно да имат съществени последици върху околната среда?“

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 31 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество отправя запитване до Съда дали програма за управление на азота в селското стопанство като разглежданата в главното производство може да представлява план или програма по член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42.
- 32 Предварително следва да се отбележи, че както е видно от член 1 от Директива 2001/42, с тази директива основно се цели за плановете и програмите, които е вероятно да имат съществени последици върху околната среда, да се извършва екологична оценка по време на изготвянето и преди приемането им.
- 33 Когато Директива 2001/42 изисква такава екологична оценка, тя установява минималните правила за изготвянето на доклада относно последиците върху околната среда, за провеждането на консултациите, отчитането на резултатите от екологичната оценка, както и предоставянето на информацията относно приетото вследствие на оценката решение.
- 34 За да се установи дали програмите за действие, изготвени съгласно член 5, параграф 1 от Директива 91/676 (наричани по-нататък „програмите за действие“), попадат в обхвата на член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42, следва да се провери, на първо място, дали посочените програми за действие представляват „планове и програми“ по смисъла на член 2, буква а) от последната директива и на второ място, дали отговарят на установените в член 3, параграф 2, буква а) от нея условия.

По прилагането на член 2 от Директива 2001/42

- 35 На първо място, следва да се заключи, че програмите за действие, от една страна, са изготвени от орган на национално, регионално или местно равнище, или от орган с оглед приемане посредством законодателна процедура от парламента или правителството и от друга страна, се изискват от закони, подзаконови или административни разпоредби.
- 36 На следващо място, трябва да се отбележи, че Директива 91/676 изисква такива програми за действие да се изготвят във всички „уязвими зони“, посочени от държавите членки съгласно разпоредбите на директивата, и тези програми трябва да съдържат мерки и действия от вида на изброените в член 5 от нея, с които се цели да се противодейства на замърсяването с азот и за изпълнението и надзора на които отговарят държавите членки. Компетентните органи трябва периодично да проверяват дали мерките и действията продължават да бъдат подходящи и при необходимост да изменят програмите за действие.
- 37 Впрочем, както отбелязва генералният адвокат в точки 25—28 от заключението си, подобен извод се потвърждава от съображение 10 от Директива 2003/35, както и от член 2, параграф 5 и приложение I към нея.
- 38 В това отношение следва да се припомни, че Директива 2003/35 предвижда участието на обществеността при изготвянето на определени планове и програми, отнасящи се до околната среда, за да се съгласува законодателството на Съюза с Конвенцията от Орхус.

- 39 От съображение 10 от Директива 2003/35 следва, че в общностните законодателни актове вече се съдържат разпоредби относно участието на обществеността при изготвянето на планове и програми в съответствие с Конвенцията от Орхус. Следователно в член 2, параграф 5 от Директива 2003/35 от приложното поле на този член се изключват „планове[те] и програми[те]“, посочени в приложение I от тази директива, за които съгласно Директива 2001/42 са въведени такива разпоредби. Тези планове и програми обаче включват и програмите за действие, уредени в член 5, параграф 1 от Директива 91/676.
- 40 Безспорно член 2, параграф 5 от Директива 2003/35 е приет в рамките на разпоредбите относно участието на обществеността при изготвянето на определени планове и програми, отнасящи се до околната среда. Въпреки това би било непоследователно да се приеме, че програмите за действие попадат в приложното поле на член 2 от Директива 2001/42, когато се отнасят до разпоредби относно участието на обществеността при приемането на планове или програми, но че същите програми за действие не попадат в приложното поле на тази разпоредба, когато са свързани с оценка на последиците за околната среда.
- 41 Накрая, следва да се уточни, че макар не всяка законодателна мярка относно опазването на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници да представлява „план“ или „програма“ по смисъла на Директива 2001/42, само обстоятелството, че подобна мярка е приета по законодателен път, не води до изключването ѝ от приложното поле на тази директива, ако тя притежава характеристиките, припомнени в точка 36 от настоящото решение.
- 42 От всички изложени по-горе съображения следва, че програмите за действие представляват „планове“ и „програми“ по смисъла на Директива 2001/42 както с оглед на характеристиките им, така и с оглед на самата воля на законодателя на Съюза.

По прилагането на член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42

- 43 Следва да се отбележи, че съгласно член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42 екологична оценка неизменно се извършва за плановете и програмите, които, от една страна, са изготвени за някои сектори и от друга, определят рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проектите, изброени в приложения I и II към Директива 85/337.
- 44 Що се отнася до първото условие, предвидено в член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42, достатъчно е да се установи, че видно от самото заглавие на Директива 91/676, програмите за действие се изработват за сектора на селското стопанство.
- 45 Що се отнася до второто условие, за да се установи дали програмите за действие определят рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проектите, изброени в приложения I и II към Директива 85/337, следва да се разгледат съдържанието и целта на тези програми, като се вземе предвид предвиденият в посочената директива обхват на екологичната оценка на проектите.
- 46 Така, що се отнася до целта на програмите за действие, от Директива 91/676, и по-специално от девето до единадесето съображение, от член 1 и членове 3—5, както и от приложенията към директивата е видно, че тези програми предполагат обща проверка, на равнището на уязвимите зони, на екологичните проблеми, свързани със замърсяването с нитрати от селскостопански източници, и че с тях се установява организирана система, целяща да осигури общо ниво на защита срещу такова замърсяване.

- 47 Специфичният характер на посочените програми произтича от обстоятелството, че те представляват глобален и последователен подход, който се изразява в конкретно и координирано планиране, обхваща уязвимите зони и при необходимост цялата територия и се отнася до намаляването, както и до предотвратяването на замърсяването с нитрати от селскостопански източници.
- 48 Що се отнася до съдържанието на програмите за действие, от член 5 от Директива 91/676 във връзка с приложение III към нея е видно, че посочените програми съдържат конкретни и задължителни мерки, които се отнасят до периодите, през които е забранено разпръскването на някои видове подобряващи почвата вещества, капацитета на местата, предназначени за събиране на отпадните води от животновъдството, начините на разпръскване и максималното количество съдържащи азот отпадни води от животновъдството, които могат да бъдат разпръснати (вж. в този смисъл Решение от 8 септември 2005 г. по дело Комисия/Испания, C-416/02, Recueil, стр. I-7487, точка 34). Както се предвижда в точка 2 от приложение III към Директива 91/676, тези мерки гарантират, че при всяка употреба или отглеждане разпръснатото годишно количество отпадни води, включително и от самите животни, няма да надвиши определено количество на хектар, което съответства на количеството отпадни води, съдържащо 170 kg азот.
- 49 Що се отнася до обхвата на предвидената в Директива 85/337 екологична оценка, предварително следва да се припомни, че съдържащите се в програмите за действие мерки се отнасят до фермите за интензивно отглеждане, изброени в точка 17 от приложение I и точка 1, буква д) от приложение II към Директива 85/337.
- 50 Следва да се припомни, че в рамките на предвидената в Директива 85/337 екологична оценка националните органи следва да вземат предвид не само преките последици от самите планирани работи, но и въздействието върху околната среда, което може да бъде причинено от използването и експлоатацията на обекта, резултат от тези работи (Решение от 28 февруари 2008 г. по дело Abraham и др., C-2/07, Сборник, стр. I-1197, точка 43 и Решение от 25 юли 2008 г. по дело Ecologistas en Acción-CODA, C-142/07, Сборник, стр. I-6097, точка 39).

- 51 По-специално по отношение на предназначенията за интензивно отглеждане ферми такава екологична оценка трябва да отчита преките последици от посочените ферми за качеството на водата (вж. в този смисъл Решение от 8 септември 2005 г. по дело Комисия/Испания, C-121/03, Recueil, стр. I-7569, точка 88).
- 52 Както основателно отбелязва генералният адвокат в точка 80 от заключението си, член 8 от Директива 85/337 изисква свързаните с околната среда аспекти, които програмите за действие целят да уредят, да бъдат взети предвид при издаване на разрешение за проекти за експлоатация на такива ферми.
- 53 Освен това следва да се заключи, че видно от член 5, параграф 4 от Директива 91/676, приетите съгласно параграф 1 от този член програми за действие трябва да предвиждат съвкупност от мерки, чието съблюдаване може да бъде условие за издаването на разрешение за изброените в приложения I и II към Директива 85/337 проекти, като за определянето на тези мерки Директива 91/676 предоставя известно право на преценка на държавите членки. Такава е хипотезата по-специално на мерките относно събирането на отпадните води от животновъдството, предвидени в приложение III към Директива 91/676 във връзка с проектите за ферми за интензивно отглеждане, изброени в приложения I и II към Директива 85/337.
- 54 В подобна хипотеза — като все пак националната юрисдикция трябва да прецени дали тя е налице и какво е значението ѝ с оглед на съответната програма за действие — следва да се приеме, че що се отнася до посочените мерки, програмата за действие трябва да се разглежда като определяща рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проектите, изброени в приложения I и II към Директива 85/337, по смисъла на член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42.

- 55 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че програма за действие, приета съгласно член 5, параграф 1 от Директива 91/676, по принцип представлява план или програма по член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42, доколкото представлява „план“ или „програма“ по смисъла на член 2, буква а) от последната директива и съдържа мерки, чието съблюдаване е условие за издаването на разрешение за осъществяване на проектите, изброени в приложения I и II към Директива 85/337.

По втория и третия въпрос

- 56 С оглед на отговора на първия въпрос следва да се заключи, че за разрешаването на спора по главното производство не е необходимо Съдът да се произнася по въпроса дали член 3, параграф 2, буква б) от Директива 2001/42 също налага извършването на екологична оценка на последиците от програмите за действие върху околната среда.
- 57 Ето защо няма основание да се отговаря на втория въпрос.
- 58 Предвид обстоятелството, че член 3, параграф 4 от Директива 2001/42 се прилага само в хипотезата, в която не са приложими разпоредбите на параграф 2 от същия член, няма основание да се отговаря на третия въпрос.

По съдебните разноси

- 59 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Програма за действие, приета съгласно член 5, параграф 1 от Директива 91/676/ЕИО на Съвета от 12 декември 1991 година за опазване на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници, по принцип представлява план или програма по член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда, доколкото представлява „план“ или „програма“ по смисъла на член 2, буква а) от последната директива и съдържа мерки, чието съблюдаване е условие за издаването на разрешение за осъществяване на проекти, изброени в приложения I и II към Директива 85/337/ЕИО на Съвета от 27 юни 1985 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕО на Съвета от 3 март 1997 г.

Подписи